

Oponentský posudok na dizertačnú prácu Mgr. Terezy Arndt *Sémiotika komiksu. Komunikační strategie textovo-obrazového média*

Mgr. Tereza Arndt sa vo svojej dizertačnej práci *Sémiotika komiksu. Komunikační strategie textovo-obrazového média* zamerala na tú oblasť umenia, ktorej donedávna filozofia umenia, estetika a vedy o umení určili miesto na periférii sveta umenia. Táto situácia sa v súčasnosti zásadne zmenila v tom zmysle, že výskum komiksu ako druhu umenia sa stáva rovnoprávnym s výskumom iných druhov umenia. Dokazuje to aj predložená dizertačná práca, ktorá skúma komiks z pozície semiotiky. Je to legitímna pozícia, pretože komiks predstavuje hybridné médium, ktoré kombinuje symbolické a ikonické znaky a vytvára z nich osobité umelecké posolstvá, v ktorých sa tieto dva typy znakov na jednej strane komplementárne dopĺňajú, na druhej strane neraz stoja proti sebe.

V prvej časti dizertačnej práce sa autorka pokúsila stručne opísať dejiny disciplíny a vymedziť predmet výskumu komiksu. Je to síce stručná časť, ale podľa mňa je dôležitá najmä pre toho čitateľa, kto je síce oboznámený s úrovňou a šírkou všeobecne ladených semiotických výskumov, avšak o komikse má iba fragmentárne a nesystematické poznatky.

Druhá časť dizertačnej práce má povahu hľadania zodpovedajúcej semiotickej metodológie. Autorka vychádza z textov Rolanda Barthesa, Umberta Eca a Jurija M. Lotmana. Všetci traja v súčasnosti patria medzi klasikov semiotických, poprípade semioticko-štrukturálnych výskumov.

Barthes sa síce nevyjadroval explicitne o komikse, avšak jeho štúdiá *Tretí zmysel*, z ktorej autorka vychádza, je dôležitá okrem iného aj preto, lebo ukazuje prednosti znakov, ktoré z hľadiska tvorby možno považovať za indexové, z hľadiska recepcie za ikonické znaky. Oceňujem aj fakt, že autorka sa pokúsila využiť aj emocionálne pôsobenie znakov, pretože práve toto pôsobenie primárne zasahuje recipienta a vlastne ho nepriamo núti detailnejšie sa zaoberať zmyslom obrazového posolstva.

Voľba Eca je správna, pretože ako jeden z prvých vedcov sa začal seriózne zaoberať aj umením masovým alebo populárnym. Ecov prínos spočíva v tom, že výskum populárneho umenia oslobodil od zbytočného kritického hodnotenia, ktoré z neho robilo niečo menejcenné či dokonca škodlivé, spomeňme si na Adornove a Horkheimerove odsúdenie masovej kultúry ako jeden z nástrojov politického a ideologického panstva establishmentu. Podľa Eca populárne umenie je síce iné než vysoké, jeho inakosť však spočíva v odlišnej poetike a estetike a táto odlišnosť môže byť stimulom pre vývin aj vysokého umenia. Autorka práce využíva Ecove čítanie komiksových textov, čo je v poriadku, najmä ak si uvedomíme ich priekopnícky charakter.

Treťou osobnosťou, ktorej texty autorka využíva, je Lotman, mysliteľ, ktorý dokázal písať o semiosfere ako celku a zároveň dokázal napísať brilantné semiotické analýzy niektorých čiastkových kultúrnych fenoménov. Lotman a vôbec tartusko-moskovská škola vypracovala funkčný pojmový aparát a prepracované semiotické metódy výskumu rôznych oblastí kultúry, teda nepriamo aj komiksu.

Tretia, štvrtá a piata časť majú povahu konkrétnych analýz toho, bez čoho by komiks nebol komiksom. Do popredia záujmu sa dostáva problematika komponovania figúry, obrazovo-textové figúry a taktiež je časť práce venovaná niektorým otázkam komiksovej narácie.

Dizertačná práca predstavuje kvalitný vedecký text, jej autorka vie formulovať problémy a čo je hlavné, vie hľadať aj adekvátne spôsoby ich riešenia. Má prehľad o kvalite vedeckej literatúry, osobne som rád, že okrem textov svetovo uznávaných vedeckých autorít dokázala využiť aj kvalitné domáce texty, narážam tu predovšetkým na texty Martina Foreta, ktorý sa systematicky dlhé roky venuje danej problematike a aj jeho zásluhou sa výskum

komiksu v Českej republike výrazne posunul. Jeho práce sú známe a využívané aj na Slovensku.

Dizertačná práca Mgr. Terezy Arndt rezonuje s tými súčasnými trendmi výskumov, ktoré sa pokúšajú výskum populárnej kultúry etablovať ako neoddeliteľnú súčasť výskumu umeniu. Na českých a slovenských výskumoch populárnej kultúry vrátane komiksu mi je sympatické, že ruka v ruke s odbornou erudíciou kráča aj osobné zaangažovanie, a to je príznačné aj pre túto dizertačnú prácu. Je jasné, že jej autorka sa vo svete komiksu dobre orientuje, dokazuje to aj fakt, že si dokáže pre podporu svojich argumentov vybrať významné príklady.

Práca je napísaná prehľadným jazykom, autorka práce dodržiava všetky zásady vedeckej etiky. Predtým, než vyslovím záverečné hodnotenie, si dovoľím položiť pár otázok:

- 1) Ako hodnotíte exploatovanie komiksu v oblasti filmu?
- 2) Je možné využiť estetiku a poetiku komiksu pre tvorbu ideologických posolstiev?
- 3) Po roku 1989 dochádza k masívnemu prieniku komiksu do oblasti populárnej kultúry. Vyvolal tento boom aj vlnu záujmu o komiksy, ktoré vznikli v bývalom Československu? A ak áno, ktoré aspekty sa stali predmetom vedeckých diskusií?

Po týchto otázkach prichádza čas na vyslovenie záverečného hodnotenia: Po zvážení všetkých pre a proti sa jednoznačne prikláňam k tomu, aby dizertačná práca bola pripustená na obhajobu a po úspešnej obhajobe bol Mgr. Tereze Arndt Mgr. priznaný titul **Philosophiae doctor (Ph.D.)**

V Bratislave 27. 7. 2023

prof. PhDr. Peter Michalovič, PhD.